

Bhishma School of Indian Knowledge System

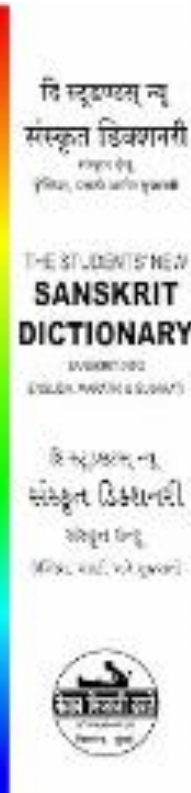
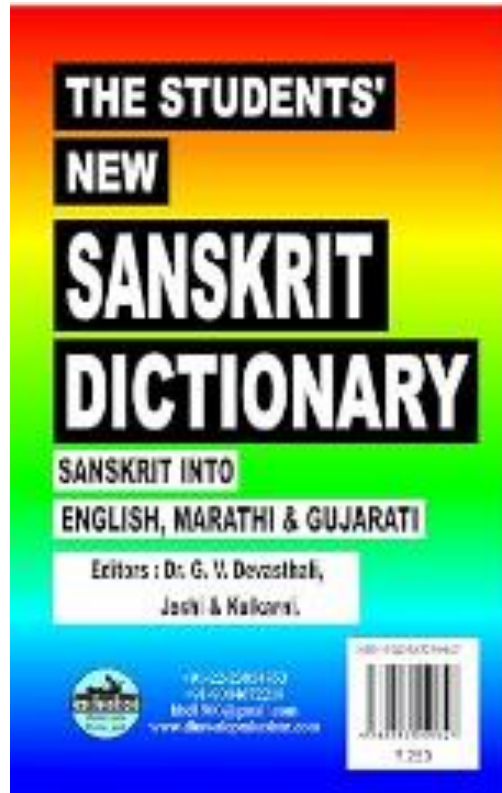
MA Course

संस्कृतभाषा परिचय

Lecture 7 – 19.10.2023

- Harshada Sawarkar

sawarkar.harshada123@gmail.com

Online Dictionary –

<https://www.learnsanskrit.cc/>
<https://sanskritdictionary.com/>

For using Devanagari font online –

https://www.lexilogos.com/keyboard/sanskrit_devanagari.htm

कवि – इकारान्त पुलिङ्गी

Singular एकवचन	Dual द्विवचन	Plural बहुवचन	Case विभक्ति
कविः	कवी	कवयः	Nominative प्रथमा
कविम्	कवी	कवीन्	Accusative द्वितीया
कविना	कविभ्याम्	कविभिः	Instrumental तृतीया
कवये	कविभ्याम्	कविभ्यः	Dative चतुर्थी
कवेः	कविभ्याम्	कविभ्यः	Ablative पञ्चमी
कवेः	कव्योः	कवीनाम्	Genitive षष्ठी
कवौ	कव्योः	कविषु	Locative सप्तमी
हे कवे	हे कवी	हे कवयः	Vocative संबोधन

मति – इकारान्त स्त्रीलिङ्गी

Singular एकवचन	Dual द्विवचन	Plural बहुवचन	Case विभक्ति
मतिः	मती	मतयः	Nominative प्रथमा
मतिम्	मती	मतीः	Accusative द्वितीया
मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः	Instrumental तृतीया
मत्यै, मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः	Dative चतुर्थी
मत्याः, मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः	Ablative पञ्चमी
मत्याः, मतेः	मत्योः	मतीनाम्	Genitive षष्ठी
मत्याम्, मतौ	मत्योः	मतिषु	Locative सप्तमी
हे मते	हे मती	हे मतयः	Vocative संबोधन

वारि – इकारान्त नपुंसकलिङ्गी

Singular एकवचन	Dual द्विवचन	Plural बहुवचन	Case विभक्ति
वारि	वारिणी	वारीणि	Nominative प्रथमा
वारि	वारिणी	वारीणि	Accusative द्वितीया
वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः	Instrumental तृतीया
वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्यः	Dative चतुर्थी
वारिणः	वारिभ्याम्	वारिभ्यः	Ablative पञ्चमी
वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्	Genitive षष्ठी
वारिणि	वारिणोः	वारिषु	Locative सप्तमी
हे वारे, हे वारि	हे वारिणी	हे वारीणि	Vocative संबोधन

नदी – ईकारान्त स्त्रीलिङ्गी

Singular एकवचन	Dual द्विवचन	Plural बहुवचन	Case विभक्ति
नदी	नद्यौ	नद्यः	Nominative प्रथमा
नदीम्	नद्यौ	नदीः	Accusative द्वितीया
नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः	Instrumental तृतीया
नद्यै, नदये	नदीभ्याम्	नदीभ्यः	Dative चतुर्थी
नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः	Ablative पञ्चमी
नद्याः	नद्योः	नदीनाम्	Genitive षष्ठी
नद्याम्	नद्योः	नदीषु	Locative सप्तमी
हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः	Vocative संबोधन

अहं गच्छामि।

आवां गच्छावः।

वयं गच्छामः।

त्वं गच्छसि।

युवां गच्छथः।

यूयं गच्छथ।

सः गच्छति।

तौ गच्छतः।

ते गच्छन्ति।

अहं पठामि।

आवां पठावः।

वयं पठामः।

त्वं पठसि।

युवां पठथः।

यूयं पठथ।

सा पठति।

ते पठतः।

ताः पठन्ति।

अहं लिखामि।

आवां लिखावः।

वयं लिखामः।

त्वं लिखसि।

युवां लिखथः।

यूयं लिखथ।

छात्रः लिखति।

छात्रौ लिखतः।

छात्राः लिखन्ति।

अहं नृत्यामि।

आवां नृत्यावः।

वयं नृत्यामः।

त्वं नृत्यसि।

युवां नृत्यथः।

यूयं नृत्यथ।

बालिका नृत्यति।

बालिके नृत्यतः।

बालिकाः नृत्यन्ति।

अहं पश्यामि।

आवां पश्यावः।

वयं पश्यामः।

त्वं पश्यसि।

युवां पश्यथः।

यूयं पश्यथ।

रामः पश्यति।

रामौ पश्यतः।

रामाः पश्यन्ति।

अहं वदामि।

आवां वदावः।

वयं वदामः।

त्वं वदसि।

युवां वदथः।

यूयं वदथ।

अध्यापिका वदति।

अध्यापिके वदतः।

अध्यापिकाः वदन्ति।

गच्छति - जाता है/ जाती है।
पठति - पढ़ता है/पढ़ती है।
लिखति - लिखता है/लिखती है।
नृत्यति - नृत्य करता है/नृत्य करती है।
वदति - बोलता है/ बोलती है।
कथयति - बताता है / बताती है।
पूजयति - पूजा करता है / पूजा करती है।
धावति - दौड़ता है / दौड़ती है।
चलति - चलता है / चलती है।

विन्दति - प्राप्त करता है / प्राप्त करती है।
लभते - प्राप्त करता है / प्राप्त करती है।
यच्छति - देता है / देती है।
रचयति - रचना करता है / रचना करती है।
पचति - पकाता है / पकाती है।
पिबति - पीता है / पीती है।
वसति - रहता है / रहती है।
नमति - प्रणाम करता है / प्रणाम करती है।
आनयति / आहरति - लाता है/लाती है।

नमो नमः सर्वेभ्यः ।

अहं चिन्मयः ।

अहं काळेकुलोत्पन्नः

यशोधनस्य पुत्रः चिन्मयः ।

नमो नमः सर्वेभ्यः ।

अहं चारुता ।

अहं बर्वेकुलोत्पन्ना

श्रीकान्तस्य तनया चारुता ।

वयं सर्वे मिलित्वा संस्कृतेन सम्भाषणं कुर्मः ।

विवाहिताः ललनाः तासां नामधेयम् एवं कथयन्ति –

अहं बर्वेकुलभूषणा श्रीकान्तस्य भार्या मेधा ।

अथवा,

अहं काळेकुलभूषणा यशोधनस्य भार्या अनघा ।

मित्र, नमो नमः ।

नमो नमः, सखि ।

तव नामधेयं किम् ?

मम नाम चारुता ।
तव नाम किम् ?

मम नाम चिन्मयः ।

कुत्र वससि त्वम् ?

अहं ठाणेनगरे वसामि ।

त्वं कुत्र वससि ?

अहं पुणेनगरे वसामि ।

अहं भारतदेशे महाराष्ट्रराज्ये ठाणेनगरे वसामि ।

अहं भारतदेशे महाराष्ट्रराज्ये पुणेनगरे वसामि ।

अहं भारतदेशे कर्नाटकराज्ये बेंगळूरुनगरे वसामि ।

अहं भारतदेशे मध्यप्रदेशराज्ये इन्दौरनगरे वसामि ।

मम नाम चारुता ।

भवत्याः नाम किम् ?

भवतः नाम किम् ?

मम नाम चिन्मयः ।

भवान् कुत्र वसति ?

अहं चेन्नईनगरे वसामि ।

अहं बेङ्गळुरुनगरे वसामि ।

भवती कुत्र वसति ?

तव गृहे के जनाः सन्ति?

मम गृहे मम माता पिता
मम अनुजः च ।

मम गृहे तातः माता च ।

के सन्ति तव गृहे ?

सम्बन्धवाचकानि नामानि -

English Word	Sanskrit Word	English Word	Sanskrit Word
Mother	अम्बा, माता	Paternal Grandfather	पितामहः
Father	जनकः, तातः, पिता	Paternal Grandmother	पितामही
Brother - Elder - Younger	भ्राता - अग्रजः - अनुजः	Maternal Grandfather	मातामहः
Sister - Elder - Younger	भगिनी - अग्रजा - अनुजा	Maternal Grandmother	मातामही

English Word	Sanskrit Word	English Word	Sanskrit Word
Son	तनयः, पुत्रः	Father's Brother	पितृव्यः
Daughter	कन्या, तनया, पुत्री	Wife of Father's Brother (Aunt)	पितृव्या
Wife	पत्नी, भार्या, जाया	Mother's Brother	मातुलः
Husband	पतिः, भर्ता	Wife of Mother's Brother (Aunt)	मातुलानी
Grandson - Son's - Daughter's	पौत्रः दौहित्रः	Granddaughter - Son's - Daughter's	पौत्री दौहित्री

English Word	Sanskrit Word	English Word	Sanskrit Word
Father-in-law	श्वशुरः	Mother-in-law	श्वश्रूः
Son-in-law	जामाता	Daughter-in-law	स्नुषा
Nephew	भ्रातृव्यः	Niece	भ्रातृव्या
Father's Sister	पितृस्वसा	Mother's Sister	मातृस्वसा
Husband's Sister	ननान्दा	Husband's Brother	देवा
Wife's Sister	श्याला	Wife's Brother	श्यालः

तव तातः किं कार्यं करोति ?

मम तातः वास्तुशास्त्रज्ञः ।

मम तातः महाविद्यालये प्राध्यापकः ।
मम माता अपि पाठशालायाम्
अध्यापिका ।

तव तातः ?

Professions

व्यवसायाः

શિક્ષક: /
અધ્યાપક: / પ્રાધ્યાપક:

શિક્ષિકા / અધ્યાપિકા /
પ્રાધ્યાપિકા

वैद्यः / भिषग्वरः / चिकित्सकः

वैद्या / भिषग्वरा / चिकित्सका

शल्यविशारदः

तन्त्रांशाभियन्ता/न्त्री – Software Engineer

सङ्गणकाभियन्ता /न्त्री – Computer Engineer

रासायनिकाभियन्ता /न्त्री – Chemical Engineer

यन्त्राभियन्ता /न्त्री – Mechanical Engineer

विद्युदभियन्ता /न्त्री – Electrical Engineer

स्थापत्याभियन्ता /न्त्री – Civil Engineer

(शासनप्राप्तः) आङ्किकः

आरक्षकः

न्यायाधीशः

